

Dr. Ayşe Ledün AKDENİZ

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı

İŞ İLİŞKİLERİNDE İMKÂNSIZLIK

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	VII
ÖNSÖZ.....	IX
İÇİNDEKİLER	XI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XVII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM BORÇLAR HUKUKU SİSTEMİNDE İMKÂNSIZLIK İFA ENGELİ

1. İMKÂNSIZLIK KAVRAMI VE İFA ENGELLERİ BAKIMINDAN KONUMU	5
2. İMKÂNSIZLIK TÜRLERİ.....	8
2.1. Fiilî - Hukuki İmkânsızlık	9
2.2. Objektif – Subjektif İmkânsızlık	9
2.3. Başlangıçtaki - Sonraki İmkânsızlık	12
2.4. Tam - Kısmi İmkânsızlık.....	16
2.5. Sürekli İmkânsızlık – Geçici İmkânsızlık	17
3. İMKÂNSIZLIK İFA ENGELİNİN DİĞER İFA ENGELLERİ KARŞISINDAKİ KONUMU	18

3.1. Alacaklı Temerrüdü ile İmkânsızlık İfa Engelinin İlişkisi.....	18
3.2. Borçlu Temerrüdü ile İmkânsızlık İfa Engelinin İlişkisi.....	24
3.3. Sözleşmenin Müspet İhlali ile İmkânsızlık İfa Engelinin İlişkisi.....	26
3.4. İşlem Temelinin Çökmesi ile İmkânsızlık İfa Engelinin Karşılaştırılması	27

İKİNCİ BÖLÜM

İMKÂNSIZLIK İFA ENGELİNİN

İŞ SÖZLEŞMELERİNDEKİ GÖRÜNÜMÜ

1. İŞ SÖZLEŞMESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ	33
2. İŞÇİLERİN TABİ OLDUĞU KANUNLAR.....	35
3. BORÇLAR KANUNU'NUN İŞ KANUNLARINA TABİ İŞ İLİŞKİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	37
3.1. İş Kanunlarında Boşluk Bulunduğu Hallerde.....	37
3.2. İş Kanunu ile Borçlar Kanunu'ndaki Hükümün Çelişmesi Halinde	39
4. İMKÂNSIZLIK İFA ENGELİNİN İŞ SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN BORÇLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....	41
4.1. Genel Olarak İş Sözleşmesinden Doğan Borçlar.....	41
4.2. İmkânsızlığın İşverenin İş Sözleşmesinden Doğan Borçları Üzerindeki Etkisi.....	44
4.2.1. İşverenin Ücret Borcu Bakımından	44
4.2.2. İşverenin İş Verme Borcu Bakımından	45
4.2.3. İşverenin Diğer Borçları Bakımından	52
4.3. İmkânsızlığın İşçinin İş Sözleşmesinden Doğan Borçları Üzerindeki Etkisi.....	53
4.3.1. İşgörme Borcu Bakımından.....	53
4.3.1.1. İşverenin İşgörme Edimini Kabulde Temerrüde Düşmesi Mümkün Müdür?	54

4.3.1.2. İşgörme Borcunun Telafi Edilmesi Gerekli Midir? ...62	
4.3.1.2.1. İşverenin Risk Alanında Doğan Nedenler Bakımından	63
4.3.1.2.2. İşçinin Risk Alanında Doğan Nedenler Bakımından	69
4.3.2. İşçinin Diğer Borçları Bakımından	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞ MEVZUATINDA İMKÂNSIZLIK HÜKÜMLERİ

1. GENEL OLARAK	75
2. BORÇLAR KANUNU'NA TABİ ÇALIŞANLARIN İŞ İLİŞKİLERİNDE İMKÂNSIZLIK.....	75
2.1. Başlangıçtaki İmkânsızlık	75
2.2. Sonraki İmkânsızlık.....	83
2.2.1. İşverenin Risk Alanında Ortaya Çıkan Nedenler	84
2.2.2. İşçinin Risk Alanında Ortaya Çıkan Nedenler	87
2.2.3. Özel Bir Durum: İşletme Rizikosu Teorisi.....	91
3. İŞ KANUNU'NA TABİ ÇALIŞANLARIN İŞ İLİŞKİLERİNDE İMKÂNSIZLIK	105
3.1. Başlangıçtaki İmkânsızlık	105
3.2. Sonraki İmkânsızlık	106
3.2.1. İşverenin Risk Alanında Ortaya Çıkan Engeller	107
3.2.1.1. Zorlayıcı Nedenler	107
3.2.2. İşçinin Risk Alanında Ortaya Çıkan Nedenler	112
3.2.2.1. Zorlayıcı Nedenler.....	112
3.2.2.2. Sağlık Nedenleri	114
3.2.2.3. Gebelik ve Analık	120
3.2.2.4. Muvazzaf (Olağan) Askerlik	126
3.2.2.5. Manevra veya Herhangi Bir Sebep İle Silah Altına Alınma.....	128

3.2.2.6. Ailevi Nedenler	129
3.2.2.7. İşçinin Gözaltına Alınması veya Tutuklanması	129
3.2.2.8. İşçi Kuruluşu Yöneticiliği	132
3.2.2.9. İşçinin Greve Katılması ve Lokavta Uğraması	133
3.3. Özel Sözleşme Tipleri.....	134
3.3.1. Pazarlamacılık Sözleşmesi ile Çalışan İşçiler Bakımından	134
3.3.2. Evde Hizmet Sözleşmesi ile İşçiler Bakımından	137
4. DENİZ İŞ KANUNU'NA TABİ ÇALIŞANLARIN İŞ İLİŞKİLERİNDE İMKÂNSIZLIK.....	140
4.1. Başlangıçtaki İmkânsızlık.....	140
4.2. Sonraki İmkânsızlık.....	140
5. BASIN İŞ KANUNU'NA TABİ ÇALIŞANLARIN İŞ İLİŞKİLERİNDE İMKÂNSIZLIK.....	143
5.1. Başlangıçtaki İmkânsızlık.....	143
5.2. Sonraki İmkânsızlık.....	143

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
İMKÂNSIZLIĞIN ATİPİK İŞ SÖZLEŞMERİ
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

1. İMKÂNSIZLIĞIN BELİRLİ SÜRELİ İŞ SÖZLEŞMELERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	149
2. İMKÂNSIZLIĞIN AZAMI VE ASGARI SÜRELİ İŞ SÖZLEŞMELERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....	157
3. DENEME SÜRELİ İŞ SÖZLEŞMELERİ BAKIMINDAN	159
4. KAYAN İŞ SÜRESİ BAKIMINDAN	161
5. İŞ PAYLAŞIMI BAKIMINDAN	161
6. SÜREKSİZ İŞ SÖZLEŞMELERİ BAKIMINDAN	162

BEŞİNCİ BÖLÜM
İŞ İLİŞKİLERİNDE MANEVİ BEKLENİLMEZLİK

1. GENEL OLARAK MANEVİ BEKLENİLMEZLİK.....	163
2. İŞ İLİŞKİLERİNDE “BEKLENİLMEZLİK” KAVRAMI.....	166
2.1. Ailevi Karakterli “Beklenilmezlik” Halleri	166
2.2. Vicdanî Nedenlerle Ortaya Çıkan Beklenilmezlik Halleri	177
2.3. Dini Nedenlerle Ortaya Çıkan Beklenilmezlik Halleri.....	186
2.4. Diğer Nedenlerle Ortaya Çıkan Beklenilmezlik Halleri.....	194
3. MANEVİ İMKÂNSIZLIK HALLERİNDE UYGULANABİLECEK HÜKÜMLER	200
3.1. Geçici İmkânsızlık Hükümünün (BK m. 409) Değerlendirilmesi.....	200
3.2. Dürüstlük Kuralı'nın (MK m. 2/1) Değerlendirilmesi.....	206
3.3. Aşırı İfa Güçlüğü Hükümünün (BK m. 138) Değerlendirilmesi	208
3.4. Görüşümüz	211
SONUÇ	223
KAYNAKÇA.....	227